

правопорушення, суб'єкт правопорушення, а також брати до уваги завдану шкоду та можливість її відшкодування правопорушником чи особами, які несуть за нього цивільну відповідальність.

Вважаємо, що все ж таки доцільно прийняти окремий Закон України «Про кримінальні проступки» або Кодекс України про кримінальні проступки. Пояснюється це тим, що врегулювання інституту кримінальних проступків охоплює дію як матеріального, так і кримінального процесуального права. Тому його унормування окремо в КК України і КПК України в подальшому лише ускладнить практику ефективного розслідування кримінальних проступків. Це наочно підтверджує актуальність порушеного питання та необхідність найближчим часом прийняти спочатку Концепцію запровадження кримінальних проступків, а потім на її основі здійснювати поступове реформування кримінального, кримінального процесуального та адміністративного законодавства.

Отже, підбиваючи підсумок, слід констатувати, що запровадження інституту кримінальних проступків повинно здійснюватися з особливим застереженням, щоб необґрунтоване й некомпетентне їх розмежування не призвело до збільшення криміналізації кримінальних проступків. Саме тому доопрацювання існуючих на сьогодні законопроектів із цього питання має відбуватися з урахуванням сучасних досягнень науки кримінального процесу, кримінального та адміністративного права.

Одержано 03.10.2017

УДК 343.13

Дар'я Олександрівна СКРИПНИК,

студентка 6 курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету
«Одеська юридична академія»

ФУНКЦІЇ ПОТЕРПІЛОГО ТА ЙОГО ПРЕДСТАВНИКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Кримінальний процесуальний кодекс України не відносить у повній мірі потерпілого та його представника до сторони кримінального провадження.

Пануючою у сучасній доктрині є думка відносно здійснення потерпілим функції обвинувачення. Однак, науковцями обґрунтовуються й інші позиції. Наголошується на тому, що як у п. 25 ч. 1 ст. 3, так і в главі 3 КПК України, потерпілого, його представника не віднесено до сторони обвинувачення, і потерпілий є окремим учасником кримінального провадження [3, с. 29; 4, с. 89; 5, с. 127].

Пункт 19 ч. 1 ст. 3 КПК України визначає, що сторонами кримінального провадження є – з боку обвинувачення: слідчий, керівник органу досудового розслідування, прокурор, а також потерпілий, його представник та законний представник у випадках, установлених цим Кодексом; з боку захисту: підозрюваний, обвинувачений (підсудний), засуджений, виправданий, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисники та законні представники. Щодо розуміння змісту даного положення думки також розходяться. З одного боку, існує позиція, відповідно до якої фактично ігнорується застереження в частині того, що потерпілий, його представник відносяться до сторони обвинувачення саме у випадках, встановлених КПК України, і прямо відносять потерпілого, його представника до сторони обвинувачення [6, с. 14]. З іншого боку, стверджується, що такий «випадок, встановлений КПК України» – це згода потерпілого у судовому розгляді підтримувати обвинувачення у разі відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення (ч. 2, 4 ст. 340 КПК України) [3, с. 29].

У п. 25 ч. 1 ст. 3 КПК України вказується, що до учасників кримінального провадження відносяться сторони кримінального провадження, потерпілий, його представник..., тим

самим не відносячи потерпілого, його представника до сторони кримінального провадження.

Передусім, з огляду на те, що кримінальне провадження складається із досудового розслідування та судового провадження, вважаємо за необхідне погодитись з наступним. Враховуючи момент початку реалізації функції обвинувачення, потерпілий та його представник не можуть реалізовувати права сторони у досудовому розслідуванні [2, с. 234].

Відтак, важливо з'ясувати чи можна відносити потерпілого та його представника до сторони обвинувачення у судовому провадженні.

Визначаючи чи є потерпілий та його представник стороною обвинувачення у судовому провадженні, потрібно проаналізувати окремі права потерпілого і його представника у світлі прав та обов'язків інших учасників судового провадження, що надані стороні обвинувачення.

Відповідно до ч. 1 ст. 331 КПК України, під час судового розгляду суд за клопотанням сторони обвинувачення або захисту має право своєю ухвалою змінити, скасувати або обрати запобіжний захід щодо обвинуваченого. В контексті даної статті постає питання – чи можуть потерпілий, його представник подавати зазначене клопотання? Так, протягом кримінального провадження потерпілий як і, відповідно, його представник, мають право заявляти клопотання (п. 4 ч. 1 ст. 56 КПК України). Однак, підтримуючи позицію відносно того, що потерпілий, його представник є стороною обвинувачення лише у випадку його згоди у судовому розгляді підтримувати обвинувачення у разі відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення, то наявною є неможливість заявляти клопотання про обрання, скасування або зміну запобіжного заходу в суді під час судового розгляду потерпілим, його представником.

В свою чергу, в обґрунтування тлумачення вищевказаної позиції доцільно проаналізувати ч. 1 ст. 332 КПК України. У відповідності до даного положення, під час судового розгляду суд за клопотанням сторін кримінального провадження або потерпілого за наявності підстав, передбачених ст. 242 КПК України, має право своєю ухвалою доручити проведення експертизи експертній установі, експерту або експертам. Очевидним є те, що викладеною нормою КПК України не відносить потерпілого до сторони обвинувачення у судовому провадженні. Однак, прямо передбачає право потерпілого заявити відповідне клопотання.

Крім цього, ч. 3 ст. 333 КПК України закріплює, що у разі, якщо під час судового розгляду виникне необхідність у встановленні обставин або перевірці обставин, які мають істотне значення для кримінального провадження, і вони не можуть бути встановлені або перевірені іншим шляхом, суд за клопотанням сторони кримінального провадження має право доручити органу досудового розслідування провести певні слідчі (розшукові дії). Беручи до уваги вищезазначене, очевидно, що потерпілий, його представник не можуть заявити клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій під час судового провадження.

Отже, стверджуємо, що потерпілий, його представник є стороною судового провадження лише у випадку, передбаченому ч.ч. 2, 4 ст. 340 КПК України, що впливає з положень КПК України. І, виходячи з цього твердження, потерпілий, його представник не можуть заявляти клопотання про обрання, скасування або зміну запобіжного заходу, клопотання про проведення слідчих (розшукових) дій в суді під час судового розгляду тощо, окрім випадків, коли це право прямо передбачено КПК України.

Однак, як з наукової, так і з практичної точки зору, наголошуємо на тому, що потерпілого, його представника слід віднести до сторони обвинувачення у судовому провадженні. Дане твердження впливає з огляду на наступне. Потерпілим у кримінальному провадженні може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди (ч.1 ст. 55 КПК України). Представник потерпілого користується процесуальними правами потерпілого, інтереси якого він представляє, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо потерпілим і не може бути доручена представнику (ч. 4 ст. 58 КПК України). Відтак, правове положення, процесуальні дії як потерпілого, так і його представника (зважаючи взагалі на підстави набуття статусу потерпілого у кримінальному провадженні) є за своєю правовою природою обвинувальними.

Підсумовуючи, вважаємо, що задля ефективного забезпечення виконання завдання кримінального провадження в частині охорони прав, свобод та законних інтересів учасників, потерпілого, його представника має бути віднесено до сторони обвинувачення саме у судовому провадженні, що забезпечить право заявляти вищевказані клопотання та іншими способами сприяти відновленню порушених прав.

Список бібліографічних посилань: 1. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 06.10.2017). 2. Гловюк І. В. Проблеми визначення функціональної спрямованості діяльності потерпілого у кримінальному провадженні України. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2013. № 1082, вип. 16. С. 233–236. 3. Ківалов С. В., Міщенко С. Н., Захарченко В. Ю. Кримінальний процесуальний кодекс України: наук.-практ. комент. Харків: Одиссей, 2013. 1104 с. 4. Кримінальний процес: підручник / за заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. Київ: Центр учб. літ., 2013. 544 с. 5. Пожар В. Г. Процесуальний статус потерпілого за новим Кримінальним процесуальним кодексом України: позитивні кроки та прогалини правової регламентації. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 2. С. 126–131. 6. Тертишник В. М. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Київ: Алерта, 2014. 768 с.

Одержано 08.10.2017

УДК 343.13

Олександр Сергійович СТАРЕНЬКИЙ,

кандидат юридичних наук,
юрисконсульт ТОВ «Торговий Дім
«Агрохімхолдинг»

НЕГЛАСНІ СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ ЯК ЗАСОБИ ОТРИМАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ ЩОДО НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Відповідно до ч. 3 ст. 482 КПК України обшук, затримання народного депутата України чи огляд його особистих речей і багажу, транспорту, жилого чи службового приміщення, а також порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції та застосування інших заходів, в тому числі негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД), що відповідно до закону обмежують права і свободи народного депутата України, допускаються лише у разі, якщо Верховною Радою України (далі – ВР України) надано згоду на притягнення його до кримінальної відповідальності, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо.

Виходячи з вищенаведеного можемо зробити висновок, що для проведення відносно народного депутата відповідних НСРД необхідно отримати згоду ВР України на притягнення народного депутата до кримінальної відповідальності. Якщо відносно народного депутата були проведені відповідні НСРД (наприклад, аудіо-, відеоконтроль, зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, контроль за вчиненням злочину) без отримання попередньої згоди ВР України на притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності, то це може призвести до настання відповідних негативних правових наслідків, які будуть залежати від конкретних обставин кримінального провадження та незаконних дій, що були вчинені слідчим, прокурором або співробітником оперативного підрозділу відносно народного депутата. У цілому такі негативні наслідки можна поділити на дві групи:

1. Для конкретного кримінального провадження – визнання рішень про проведення НСРД відносно народного депутата України, незаконними, а доказів, отриманих у результаті їх проведення, – недопустимими (ст. 87 КПК України).